No: 1358 – Mahreç İşareti

SİVAS KEMİK TARAĞI

Tescil Ettiren

SİVAS İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Bu coğrafi işaret, 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu kapsamında 19.01.2022 tarihinden itibaren korunmak üzere 17.05.2023 tarihinde tescil edilmiştir.

Tescil No	**:** 1358
Tescil Tarihi	**:** 17.05.2023
Başvuru No	**:** C2022/000020
Başvuru Tarihi	**:** 19.01.2022
Coğrafi İşaretin Adı	**:** Sivas Kemik Tarağı
Ürün / Ürün Grubu	**:** Tarak / Halılar, kilimler ve dokumalar dışında kalan el sanatı ürünleri
Coğrafi İşaretin Türü	**:** Mahreç işareti
Tescil Ettiren	**:** Sivas İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
Tescil Ettirenin Adresi	**:** Kadı Burhanettin Mahallesi Turgut Özal Bulvarı Muhsin Yazıcıoğlu Kültür Merkezi No:11 58030 SİVAS
Coğrafi Sınır	**:** Sivas ili
Kullanım Biçimi	**:** Sivas Kemik Tarağı ibaresi ve mahreç işareti amblemi, ürünün kendisi veya ambalajı üzerinde yer alır. Ürünün kendisi veya ambalajı üzerinde kullanılamadığında, Sivas Kemik tarağı ibaresi ve mahreç işareti amblemi, işletmede kolayca görülecek şekilde bulundurulur.

Ürünün Tanımı ve Ayırt Edici Özellikleri:

Sivas Kemik Tarağı; büyükbaş ve küçükbaş hayvan boynuzu kullanılarak coğrafi sınırda üretilen taraktır. Üretiminde genellikle tosun, öküz, manda ve koçboynuzu kullanılır. Ayrıca yabani dağ keçisinin boynuzu da kullanılabilir. Tarağın rengi, kullanılan boynuzun rengine göre değişir. Öküz boynuzu siyah ya da beyaz olup arasında damar şeklinde kırmızı, turuncu, kahverengi ve mor renkler bulunur. Manda boynuzu siyah, koçboynuzu alacalı veya sarı olur.

Sivas Kemik Tarağı, kadın ve erkek için ayrı ayrı üretilir. Kadın tarağının iki taraflı klasik, oymalı tek taraflı, tek taraflı çanta, saplı ve seyrek dişli tırmık çeşitleri bulunur. Erkek tarağının ise klasik tek taraflı (ince ve kalın dişli), sakal ve bıyık tarağı çeşitleri vardır. Ayrıca süs amaçlı olarak da koçboynuzunun orijinal halini bozmadan boynuz tarak üretilir.

Sivas Kemik Tarağı, eskiden tamamen el işçiliğiyle yapılmakta ve Kızılırmak'tan alınan çamurla parlatılmakta ise de günümüzde makine ve cila kullanılır.

Sivas Kemik tarağının geçmişi eskiye dayanır. Sivas ilinin ekonomisinde ve el sanatı ürünleri içinde önemli bir yere sahiptir. Bu sebeplerle coğrafi sınır ile ün bağı bulunur.

Üretim Metodu:

Sivas Kemik Tarağının üretiminde kullanılan malzeme, araç ve gereçler ile üretim aşamalarına aşağıda yer verilmektedir.

Malzeme, araç ve gereçler: Büyükbaş ve küçükbaş hayvan boynuzu, büyük ve küçük çarklı hızar, kömür ocağı, mengene, zımpara taşı, diş açma makinesi ile boynuz, kömür, kıskaç, cila, zımpara kâğıdı, iye ve bıçak.

Üretim aşamaları: Bütün tarak çeşitlerinin üretim metotları aynıdır. Hepsi de aynı aşamalardan geçerek tarak haline gelir. Yalnız süs amacıyla yapılan boynuz taraklarda, boynuzun yapısı bozulmadan ucu tarak haline getirilir. Ayrıca, kadın tarakları erkek taraklarından büyük olduğu için boynuz daha büyük kesilir. Kadın taraklarında diş açma derinliği erkek taraklarına göre daha fazla olur.

Boynuzun temizlenmesi ve kurutulması: Boynuzun içindeki yumuşak doku; yaz aylarında 10-15 gün havadar bir yerde bekletilip kurutularak, kış aylarında ise suda kaynatılarak temizlenir. İçi temizlenen boynuz, üretilen taraflarda şekil bozuklukları olmaması için yaklaşık 2 yıl kurumaya bırakılır.

Kütleştirme: Doğal görüntüsünü muhafaza etmekte olan boynuzlar, büyük çarklı hızar kullanılarak kullanım özelliğine uygun boyutlarda (Tarağın çeşidine göre; kadın tarağı ya da erkek tarağı olması ve bu tarakların kendi içindeki çeşitleri) sivri uçlarından kesilir.

Yarma: Ucu kütleştirilen boynuz, kömür ateşinde düzleştirilebilmesi için uzunlamasına yarılır. Bu işlem için küçük çarklı hızar (Yarma testeresi) kullanılır.

Yumuşatma: Geçmiş yıllarda kok kömürü ile yapılan işlem için günümüzde meşe kömürü kullanılır. Boynuz, kıskaç ile tutularak yanan ocağın üstüne yaklaştırılır, sürekli kendi etrafında döndürülerek iyice ısıtılıp yumuşatılır ve yardımcı bir kıskaç ile yarılmış uçtan tutularak düzleştirilir.

Presleme: Yumuşatılan boynuz, çabuk sertleşeceği için vakit kaybedilmeden mengene ile sıkıştırılarak plaka haline getirilir. 5-10 dakika bekletildikten sonra küçük çarklı hızarda kenar düzgünlüğü verilir.

Tesviyeleme: Plaka halindeki boynuzun, küçük çarklı hızar ile de kenarları düzeltilir. Yüzeyde oluşan pürüzler ve kenar çapakları, zımpara taşı ile temizlenir.

Diş Açma: Plaka üzerine, tarak dişlerinin açılacağı derinlik işaretlenir. Derinlik, 12-50 mm arasında değişir. Tarağın çeşidine ve boyutuna bağlı olarak diş açma derinliği de değişir. Kadın taraklarında diş açma derinliği tarağın büyüklüğüne göre 25-50 mm arasında olurken, erkek taraklarında bu derinlik 12-25 mm arasındadır. Sakal tarağının derinliği 12 mm'dir. Plaka, makine üzerindeki kolun ucuna dikkatli bir şekilde yerleştirilir. Seyrek diş açılacak tarak için 3 manivela, sık diş açılacak tarak için de 1-2 manivela hareketi yaptırılarak tarağa şekil verilir. Her bir manivela hareketinde, dişler arasında 1-1,5 mm boşluk bırakılır.

İkinci Tesviyeleme: Diş açma sırasında oluşan çapaklar, ilk tesviyelemede kullanılan zımpara taşından daha ince olan başka bir zımpara taşı ile temizlenir.

Rendeleme ve İyeleme: İkinci tesviyeleme sırasında yeterince giderilmemiş pürüzlerin temizlenmesi ve tarağa parlak bir görünümün kazandırılması için bıçakla kazınarak rendeleme yapılır. Kazınan tarakların diş uçları ise sivrileştirilmek üzere iyelenir. Bu işlemler sırasında oluşan pürüzler ise sıfır zımpara kâğıdı ile temizlenir.

Cilalama: Sivas Kemik Tarağı, keçeye cila sürülüp parlatıldıktan sonra satışa hazır hale getirilir.

Coğrafi Sınır İçerisinde Gerçekleşmesi Gereken Üretim, İşleme ve Diğer İşlemler:

Sivas Kemik Tarağının geçmişi eskiye dayanır. Sivas ilinin ekonomisinde ve el sanatı ürünleri içinde önemli bir yere sahiptir. Bu sebeplerle coğrafi sınır ile ün bağı bulunan Sivas Kemik Tarağının tüm üretim aşamaları belirtilen coğrafi sınırda gerçekleşir.

Denetleme:

Denetimler; Sivas İl Kültür ve Turizm Müdürlüğünün koordinasyonunda, Sivas Demirciler Esnaf ve Sanatkârlar Odası, Sivas Halk Eğitim Merkezi ve Sivas İl Kültür ve Turizm Müdürlüğünden konuda uzman birer kişinin katılımıyla 3 kişiden oluşan denetim mercii tarafından yapılır. Denetimler düzenli olarak yılda bir defa, ayrıca gerekli görülmesi ve şikâyet halinde ise her zaman gerçekleştirilir.

Denetim mercii tarafından; üretimde kullanılan boynuzların uygunluğu; üretim metoduna uygunluk ile Sivas Kemik Tarağı ibaresinin ve mahreç işareti ambleminin kullanımının uygunluğu denetlenir.

Denetim mercii, kamu kuruluşlarından veya özel kuruluşlardan veya bunlarda görevli uzman gerçek veya tüzel kişilerden denetimin gerçekleştirilmesi sırasında faydalanabilir veya hizmet satın alabilir. Tescil ettiren, hakların korunmasında hukuki süreçleri yürütür.